

- Т. А. Васильєва ; Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми, 2008. – 38 с.
2. Инновационный менеджмент : учеб. для вузов / под ред. С. Д. Ильенковой. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1999. – 327 с.
 3. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. – М., 1997. – 336 с.
 4. Маршалл Дж. Ф. Финансовая инженерия: Полное руководство по финансовым нововведениям : [пер. с англ.] / Дж. Ф. Маршалл, В. К. Бансал. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 783 с.
 5. Альтшуллер Г. С. Основы изобретательства / Г. С. Альтшуллер. – Воронеж : Центрально-Черноземное издательство, 1964. – 268 с.

УДК 330.142.22:322.1

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ НА РІВНІ РЕГІОНУ

С. В. Монастирний

Функціонування сучасної економіки регіону країни неможливо уявити без ефективної банківської системи. Банки глибоко проникають у сферу виробництва і активно впливають на економічні та соціальні процеси. Формування і розвиток банківської системи регіону зумовлені загальним станом і напрямками розвитку економіки країни взагалі та її регіонів зокрема. У свою чергу, стан банківської системи і ступінь її взаємодії із базисом визначають перспективи розвитку промислової і сільськогосподарської сфери.

Серед науковців, які досліджують проблеми формування банківського капіталу, варто відзначити В. Артемова, О. Верней, Б. Дерев'яноко, Є. Дубогриз, Н. Єгорову, А. Смулова, М. Колісник. Стосовно розгляду проблем формування банківського капіталу на рівні не існує повноцінних наукових досліджень як у вітчизняній економічній теорії, так і у зарубіжній.

Метою даної статті є аналіз формування банківського капіталу на сучасному етапі розвитку регіону. Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розглянути особливості розвитку і становлення банківської системи регіону як складової загальнонаціональної банківської системи;

- проаналізувати основні причини існуючих проблем формування банківського капіталу в регіоні;

- визначити проблеми залучення банківського капіталу у реальний сектор економіки регіону.

Акцентуючи увагу на розгляді банківської системи регіону, варто зазначити, що аналіз організації банківських систем сучасних високорозвинутих країн свідчить про те, що велике значення має регіональна орієнтація банківської системи. Дослідження, проведене «Українською інвестиційною газетою», показало, що саме регіональні банки спеціалізуються переважно на кредитуванні суб'єктів підприємницької діяльності, тоді як столичні банки працюють, головним чином, на міжбанківському кредитному ринку.

Згідно з Законом України про банки регіональними є банки, які здійснюють свої операції на території даної області й особлива роль яких Законом не визначається (через її відсутність). У вітчизняній економічній літературі поняття «регіональні банки» розуміють як комерційні банки, головні офіси яких знаходяться не у столиці, а у регіонах країни. До того ж, до них відносять як системостворюючі банки з активами більш ніж 5 млрд грн (КБ «Приватбанк»), так і середні банки з активами більше ніж 700 млн грн (КБ «Базис», КБ «Автотазбанк», КБ «Полтава-Банк»).

Вважаємо, що значення регіональних банків як ключової ланки банківської системи, яка повинна активно брати участь у вирішенні економічних проблем регіонів (генерація інвестиційних ресурсів, реструктуризація виробництва) в Україні не є достатньо усвідомленою. Результатом відсутності адекватної загальним потребам розвитку економіки банківської системи є неефективна взаємодія банківського та промислового секторів, тобто відсутність ефективної взаємодії банківського та промислового капіталів. Роль регіональної банківської системи у реалізації інвестиційного механізму важко переоцінити. Активна участь у інвестуванні даної банківської системи визначає ступінь інвестиційної активності промислових підприємств регіону, які створюють основу для довгострокового економічного зростання його економіки. Одним із основних принципів розвитку регіональної банківської системи є досягнення максимальної відповідності банківської системи й економіки регіону на всіх етапах їх сумісного розвитку за рахунок її реструктуризації [9, с. 24]. Реструктуризація банківської системи – це процес, який здійснює держава через структурні зміни у банківській системі, що передбачає відповідні зміни у грошово-кредитній, податковій, бюджетній і інформаційній політиці держави. Реструктуризація має бути направлена на формування надійної банківської системи країни, яка активно взаємодіє із промислово-виробничим комплексом. Згідно з оцінкою фахівців Світового банку, низькі темпи реформування банківського сектора обходяться Україні на суму витрат, рівних втраченим можливостям додаткового внутрішнього фінансування економіки [4]. Як феномен банківської системи України доцільно виділити орієнтацію банківських інститутів на однакові сегменти ринку (надання приблизно однакового набору послуг). Останнє підсилює конкуренцію серед банків і одночасно викликає незадоволений попит на інші банківські послуги.

На сьогодні розвиток самостійних банків по регіонах України є різко диференційованим. На сьогодні лише 12 регіонів України мають регіональні банки і їх кількість не перевищує 5 (крім Дніпропетровської області –

12 банків). Це свідчить про те, що фактично весь банківський капітал зосереджено у банківських установах Київської області (112 банків із 183) і направлений перш за все на розвиток даного регіону.

Для здійснення аналізу банківської системи доцільно розглянути категорії «банківська система регіону» і «банківський капітал регіону». Як зазначалося, в економічній теорії дослідженню проблеми інтеграції промислового та банківського капіталу не приділяли достатньої уваги. Визначення ж зазначених категорій не зустрічається ні у вітчизняних, ні у закордонних працях з даної проблематики. Тому, вважаємо, необхідно дати визначення даних категорій: банківська система регіону – це сукупність фінансових інститутів, які функціонують у межах території регіону і надають послуги щодо здійснення розрахунків, залучення і розміщення коштів, перерозподілу коштів між економічними суб'єктами. Банківський капітал регіону слід розглядати сукупність фінансових ресурсів, як у національній, так і у іноземній валюті, акумульованих фінансово-кредитними установами, які діють у регіоні, при здійсненні банківських і небанківських операцій. У даному випадку суб'єктами банківського капіталу виступають фінансово-кредитні організації регіону.

Для аналітичного огляду основних економічних показників діяльності фінансово-кредитних організацій регіону, який дозволить сформулювати комплексне поняття про стан банківської системи регіону, про джерела формування банківського капіталу й інвестиційної діяльності банків щодо кредитування реального сектора економіки у межах регіону, доцільно розглянути її розвиток і становлення. Останнє можна здійснити через розгляд процесу формування національної економічної системи.

Розвиток сучасної банківської системи України (як і регіону) можна розділити на три основні етапи: перший етап – початок формування (1990–1998 рр.); другий – кризовий і післякризовий період (1998–2008 рр.) і третій – сучасний етап розвитку (з 2008 р. – до сьогодні).

Фактично розпочалось формування сучасної вітчизняної банківської системи у серпні серпня 1990 р., коли Управління Держбанку УРСР були перетворені в Національний банк України. З цього року кількість комерційних банків постійно збільшувалась і становила на 01.01.1990 р. – 43; 01.01.1998 р. – 124. Однак у результаті настання фінансової кризи 1998 р. ситуація різко змінилася. На 01.12.1998 р. кількість комерційних банків в Україні становила 95. Дана тенденція була характерна і для Полтавського регіону.

Фінансова криза 17 серпня 1998 р. мала суттєвий негативний вплив на банківську систему в цілому. Станом на 01.01.1999 р. кожний сьомий банк в країні був збитковим. Також відбулося скорочення кількості банків. На нашу думку, дане скорочення мало і позитивні наслідки, оскільки кількість фінансово-кредитних установ до настання кризи перевищувала раціональну. За експертними оцінками раціональна кількість банків в Україні становить 110–120. На 1.01.2003 р. вітчизняна банківська система включала 195 банків, з яких фактично діючими були 156 [9].

Аналіз розвитку національної банківської системи за 1998–2007 рр. показав, що після кризові заходи по реструктуризації мали позитивні результати. Даний етап характеризується актуалізацією такої функції банківської системи, як акумулювання заощаджень (як коротко- так і довгострокових) та інвестування. При чому інвестиції здійснювались не тільки у сферу послуг і торгівлі, але і у реальний сектор економіки. Стосовно розвитку банківської системи Полтавського регіону у даний період варто зазначити, що саме в цей період отримали інвестиції у якості кредитів найбільші підприємства, такі як ТОВ «Завод ГРЛ», ТОВ «Мед скло» тощо

Найуспішніший для банківського сектора України став 2006 р. Відбувалося зростання активів банків на 59 %, деякі банки мали ріст активів більше ніж на 100 %. Активи банків до ВВП зросли до 64 % проти 51 % у 2005 р. і 39 % у 2004 р. За даними Асоціації українських банків, частка прибуткових банків на 01.07.2007 р. становила 80 % від загальної кількості діючих банків, що більше ніж у

2005 р. (77 %) або 2004 р. (69 %). Зазначимо, що також збільшились якісні та кількісні показники прибутку, тобто збільшились доходи від традиційних банківських операцій, доходи від кредитування юридичних і фізичних осіб у результаті зростання довіри до банківської системи. Усе це свідчило про стабілізацію банківської системи і позитивні тенденції її розвитку. Серед інших позитивних зрушень можна виокремити ріст іпотечного кредитування, споживчого кредитування, кредитування підприємств малого та середнього бізнесу у 2006–2007 рр. Покращився зазнали банківський нагляд і регулювання, а саме: вимоги до прозорості, відповідність міжнародним стандартам і умови розкриття інформації. Значні інвестиції у ІТ, філійну мережу й інші дистрибуційні канали, які були зроблені банками-лідерами, почали повертатися – прибутковість банківського сектора у дані роки зросла, що відобразилось на збільшенні показника доходу на акціонерний капітал (на 13,5 % – у 2007 р., на 10,4 % у 2006 р.) і приємному зменшенні у показниках затрат (операційні затрати до операційних доходів). Крім цього, за останні роки відбулось збільшення на 10–12 % комісійних доходів, що становлять усе більшу частку у загальних операційних доходах банків (пластикові картки, банкомати, POS-термінали тощо).

Серед інших рис розвитку банківської системи у даний період доцільно виділити такі:

- значний ріст середнього рівня прибутковості банків, здебільшого за рахунок відсоткових доходів;
- стабільність обсягу депозитних вкладів населення, а також термінів депонування, що показувало про відновлення довіри населення до банківського сектора;
- скорочення частки сумнівної заборгованості у загальному кредитному портфелі банківського сектора, підвищення якості кредитів, а також високі темпи росту кредитування економіки.

Причому темпи розширення кредитування випередили темпи зростання промислового виробництва. Крім цього, банківська система слугувала інструментом вивозу капіталу за кордон. Розмір вкладів, розміщених за кордо-

ном становив у 2000 р. – 1,5 млн дол. США, а в 2006 р. – 4,3 млн дол. США.

Початок світової фінансової кризи (кінець 2007 р.) прискорив процес настання національної фінансової кризи (кінець 2008 р.), яка, у свою чергу, призупинила позитивні тенденції у банківській сфері і призвела до досить вагомих негативних наслідків. Одним із найвагоміших негативних наслідків стала втрата довіри населення до банківської системи. Крім цього, основною проблемою стало повернення кредитів, наданих у валюті, що зумовлено декількома причинами: по-перше, існуванням

неофіційної прив'язки до долара США та безпричинного росту його курсу відносно гривні (падіння курсу долара США на всіх світових ринках) призвело до кризи повернення валютних кредитів; по-друге, надходженням (кредитуванням) банкам із закордонним капіталом дешевих коштів у валюті (відносно низькій відсоток за користування кредитом). Кількість діючих банків майже не змінилась і становить на 01.07.2009 р. 198 банків, з них реально діючими є 185. Основні показники функціонування банківського сектора за останні 12 років надані у табл.

Таблиця

Основні показники функціонування банківського сектора за 1998–2009 рр., млн грн

Показник	Рік						
	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009
Зростання кредитів	47,8	61,5	31,6	61,9	70,7	43,2	45,1
Кредити/ВВП	18,6	25,6	25,8	33,9	48,4	38,4	35,4
Зростання кредитів домогосподарствам	39	132	144	42	118	47,2	54,1
Неповоротні кредити/позики	21,9	28,3	30	19,6	17,8	24,2	23,1
Неповоротні кредити (без позик із підвищеним ризиком, які обслуговуються)	8,3	8,5	8,9	5,5	4,2	6,2	6,9
Капітал/активи	14,7	12,3	13,8	12,4	13,3	13,5	13,7
Рентабельність власного капіталу	8	7,6	8,4	10,4	13,5	9,1	8,7
Маржа чистого прибутку/активи	6	5,8	4,9	4,9	5,3	4,7	4,6
Спред відсоткових ставок, грн	14,9	9,9	9,6	8,3	7,2	15,1	16,2

Аналіз розвитку і функціонування національної банківської системи дозволив виділити основні її проблеми, які також є ідентичними проблемам банківської системи регіону. По-перше, з 2006 р. банківський сектор України залучає ресурси із міжнародних ринків капіталу шляхом випуску Єврооблігацій і синдикатів (більше 1,2 млрд дол. за 2006–2008 рр. тільки через синдикати), що свідчить як про ріст привабливості української економіки для іноземних інвесторів, так і про брак реальних кредитних коштів на ринку України, тобто недостатній рівень капіталізації банківського сектора. Через це відбулась перша у історії України сек'юритизація, яка полягає у тому, що активи банків були виведені із балансу банку і продані за відповідну суму іншій компанії або банку, тобто була здійснена операція страхування. Останнє свідчить про недостатню адекватність регулятивного капіталу бан-

ків, що, на нашу думку, є основною проблемою банківської системи України на сьогодні.

По-друге, темпи росту активів банку перевищують ріст регулятивного капіталу (на 35 % в 2008 р.), що негативно позначається на діяльності самого банку, оскільки регулятивний капітал – це основна передумова виконання зобов'язань банку перед акціонерами, вкладниками й інвесторами. Зазначимо, що диспропорція у співвідношенні активи банку і регулятивний капітал є неадекватною [7]. З метою вирішення даної проблеми Національний банк України із 1 березня 2004 р. ввів нормативне значення адекватності регулятивного капіталу (співвідношення регулятивного капіталу до активів, зважених на коефіцієнт ризику) не менше 10 %. Але даний захід є недостатнім. На сьогодні проблема капіталізації постала перед більшістю комерційних банків України, особливо «великих» із активами більше

1 млрд грн. У сучасних економічних умовах дана проблема лише загострюється, оскільки обмеження розміру активів може призвести до втрати клієнтів, а отже, і до втрати прибутків. Вважаємо за необхідне підвищити показник «адекватності регулятивного капіталу» із 10 до 12 %, оскільки випереджаючі темпи росту активів банківської системи України, як уже зазначалось, можуть спричинити ризик втрати платоспроможності банку, завдаючи шкоди інтересам акціонерів і вкладників банку. Разом із цим Національний банк України повинен більш виважено підходити до встановлення таких категорій щодо комерційних банків як «добре капіталізований», «достатньо капіталізований», «недокапіталізований», «значно недокапіталізований» і «критично недокапіталізований» у частині врахування негативно класифікованих активів. За своєю економічною сутністю такі активи як дебіторська заборгованість за цінними паперами є досить прибутковими й не створюють надмірного ризику. Разом із цим пролонгована заборгованість, на нашу думку, за кредитами є сумнівним активом, тому доцільно переглянути існуючу методику визначення якості активів, яка застосовується Національним банком України.

По-третє, надзвичайно активні процеси злиття і поглинання в українському банківському секторі свідчать не лише про привабливість останнього для інвесторів країн Східної і Західної Європи (цей показник найвищий серед країн СНГ), але і про порушення національної безпеки. На сьогодні майже 50 % банківського капіталу країни зосереджено в іноземних інвестиціях, а саме: протягом останніх п'яти років іноземними інвесторами були придбані такі величезні банки, як АКБ «Укрсиббанк» (французька компанія Paribas), АКБ «Аваль» (австрійський банк «Райффазен Банк»), АКБ «Банк Форум» (німецький банк «КоммерцБанк»).

Четвертою проблемою у банківському секторі є те, що незважаючи на значні темпи росту активів українських банків, рівень так званого проникнення або ж глибини ринку банківських послуг залишається дещо низьким: частка кредитів до ВВП становить лише 54 %, депозитів до ВВП є ще меншими 40;

13 % домогосподарств взагалі не користуються банківськими послугами, 70 % капітальних інвестицій підприємств фінансується за рахунок власних ресурсів, а не банківського фінансування.

По-п'яте, незважаючи на ріст конкуренції у банківському секторі, її концентрація залишається на досить низькому рівні. Ринкова частка найбільших 10 банків становить 60 %, а ринкова частка найбільшого банку – 10–11 %.

Аналізуючи функціонування вітчизняного банківського сектора в умовах сучасної фінансової (як локальної так і світової) кризи, варто зазначити, що вона досить негативно позначилась на процесах формування банківського капіталу (зменшення загальних банківських активів) і призупинила тенденції зростаючого кредитування реального сектора економіки (подорожчання кредитів) (див. табл.). Крім цього, у результаті настання локальної фінансової кризи відбулася втрата довіри населення до національної валюти, що підтверджується різким зменшенням депозитів фізичних осіб. Серед інших основних проблем у даний період варто відзначити проблему «поганих» кредитів. На кінець 2009 р. приблизно 72 % «поганих» кредитів припадає на реструктуризовані активи банків, що, в свою чергу, гальмує інвестування у реальний сектор економіки.

Деякі вітчизняні економісти та вчені, зокрема Дж. Стиглиц і А. Купрін, прогнозують настання «другої» хвилі світової фінансової кризи та банкрутства найбільших банків світу, у тому числі й тих, які функціонують в Україні. З іншого боку аналітики відомого американського аналітичного центру «Стандардс Етюд Пуе» вважають, що світова економіка пройшла пік фінансової кризи і прогнозують поступове налагодження економічних ситуацій, у тому числі й у економіці України. На нашу думку, дана фінансова криза не матиме другої хвилі, але для подолання її негативних наслідків для вітчизняної економіки потребуватиме багато часу, приблизно 3–5 років.

На основі аналізу стану та проблем функціонування національної банківської системи виділимо основні проблеми формування банківського капіталу. Першою проблемою є обмеженість джерел і складність формуван-

ня кредитних ресурсів: залучення «дорогих» грошей населення і юридичних осіб. Залучення коштів підприємств і організацій у якості кредитних ресурсів є досить складним, тому що значна частина грошового обігу юридичних осіб виведена зі сфери банківського обігу у результаті істотного зсуву мікроекономіки у сферу «тіньового сектора» (який за експертними оцінками становить 30–40 % ВВП). Крім того, підприємства не мають вільних коштів, які б могли бути залучені банківським сектором. У вітчизняній банківській практиці практично відсутнє таке джерело ресурсів, як кошти пайових і чекових інвестиційних фондів. Недержавні пенсійні фонди мають дуже малу порівняно з потребами народного господарства фінансовий об'єм. Стосовно величезних коштів Пенсійного Фонду України, то, хоча й існують проекти використання «пенсійних» грошей у інтересах нарощування кредитів і інвестицій у промисловий сектор економіки, вони на сьогодні практичного не втілені [6].

Другою проблемою є короткостроковий характер заощаджень, які набувають банківської форми. В умовах нестабільної економіки обсяги і строки вкладення коштів (залежно від кон'юнктури) скорочуються або збільшуються. Наразі основну масу банківських заощаджень становлять депозити терміном до 12 місяців (60 % від загального обсягу депозитів), значно менша частка заощаджень становлять більше 12 місяців. Зазначимо, що останніми роками, і досить малі обсяги заощаджень, вкладених у формі банківських депозитів на термін 1–1,5 року і більше становить 20 %. Цей показник у розвинутих країнах становить понад 50–60 % [5]. Для потреб ж кредитування виробничого сектора економіки потрібні переважно «довгі» гроші.

Третя проблема полягає у особливості культурно-історичного менталітету вкладників. Культурно-історичні традиції населення (обумовлені у значній мірі досить нестабільними подіями, як війни, революції і радикальні реформи) призвели до відмови населення від диверсифікованості заощаджень. у роки економічних реформ (90-ті рр.) основною формою заощаджень населення стала нерухомість. Основні трансакційні розрахунки

(оплата житлово-комунальних послуг, придбання продуктів харчування, навчання тощо) відбувається переважно готівкою.

Четвертим проблема полягає в особливості галузевої структури кредитування і цільового призначення кредитування. Більша частина кредитування економіки як області, так і країни зосереджена у сфері послуг і торгівлі (40,2 % на 2007 р.), що призводить до виникнення ризику галузевої концентрації кредитів і підвищує залежність банків від можливих різких коливань кон'юнктури і фінансового стану боржників цієї сфери.

П'ятою проблемою є недостатній розвиток банківських мереж. Хоча на сьогодні із збільшенням капіталовкладень у розвиток своїх філійних мереж банками, охоплення банківськими послугами всієї території країни є недостатньою. На сьогодні цей показник становить лише 55 %, порівняно із 90–95 % у розвинутих країнах [6].

Шостою проблемою полягає у збільшенні відсоткових ставок у результаті збільшення неповернених кредитів. Збільшення роздрібного кредитування призвело до росту неповернення роздрібних кредитів (у Полтавській області близько 25 % – у фізичних осіб, 18 % – у юридичних осіб), у результаті для покриття ризику неповернення кредиту банки змушені збільшувати самі ставки кредитів.

Сьоомою проблемою є відсутність повноцінно діючого фондового ринку. Аналіз ринку державних цінних паперів показав, що лідером, як при первинному розміщенні, так і на вторинних торгах є Ощадний банк України, а частка інших банків становить менш 30 %. У багатьох кредитних установах ставки по довгострокових депозитах приватних осіб перевищують рівень прибутковості по державних цінних паперах. Таким чином, на сьогодні вкладення у державний борг не є реально діючою альтернативою кредитуванню. Крім цього, ситуація недержавних цінних паперів, що складається на ринку, також не дозволяє розглядати його як альтернативу кредитним операціям комерційних банків. Частка корпоративних цінних паперів у активах банківських установ (без урахування векселів) становить всього лише 1,5–2 % [8].

Зазначимо, що визначені проблеми повною мірою відносяться і до банківської системи регіону. Серед суто регіональних проблем формування банківського капіталу можна виділити відтік залучених коштів через філії, які функціонують на території регіону, до головних офісів в інших регіонах. Для вирішення даної проблеми, запропонуємо рішення: НБУ доцільно зобов'язати банки надавати у розпорядження своїм філіям, які знаходяться в інших регіонах, частину свого регулятивного капіталу залежно від ринкової ваги активів філії. Дана частина могла б стати відносно дешевим, а головне, довгостроковим ресурсом, який був би направлений на інвестування реального сектора регіону, де знаходиться філія.

Проведений аналіз показав, що у цілому стан вітчизняної банківської системи є задовільним, але вважаємо, що на сьогодні вона не здатна забезпечити першочергових потреб як у промисловому секторі регіону, так і у промисловому секторі економіки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 8. – С. 5–13.
2. Аванесова І. Передумови регулювання кредитної діяльності в Україні: історія і сучасність / І. Аванесова // Банківська справа. – 2002. – № 4. – С. 64–79.
3. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція, затверджена постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368. Урядовий кур'єр. – 2001. – № 8. – С. 8.
4. Бритченко І. Г. Системность банковского дела и реальный капитал / И. Г. Бритченко. – Донецк : ИЭПИ НАН Украины, МЭГИ, 1998. – 134 с.
5. Васильченко З. Об'єктивна зумовленість інтеграції банківського і промислового капіталу в світовій практиці / З. Васильченко // Банківська справа. – 2002. – № 1. – С. 49–57.
6. Довгань Ж. Банківський капітал: суть і значення / Ж. Довгань // Вісник НБУ. – 1998. – № 7. – С. 18–20.
7. Захаров В. С. Проблемы банковской системы // Деньги и кредит. – 2002. – № 1. – С. 21–24.
8. Качаев Ю. Територіальні фактори банківської діяльності в Україні / Ю. Качаев // Вісник НБУ. – 2001. – № 4. – С. 11–15.
9. Ларцев В. Основні етапи роздержавлення банківської системи в Україні / В. Ларцев // Економіка України. – 2002. – № 5. – С. 24–28.

УДК 351.71

СУЧАСНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Н. С. Педченко, кандидат економічних наук

Податок на доходи фізичних осіб – це важливий інструмент забезпечення формування дохідної частини Державного бюджету України, посідає друге почесне місце серед податкових надходжень (табл. 1). Він найчастіше змінював назву: з прибуткового податку з громадян на податок з доходів фізичних осіб і на податок на доходи фізичних осіб відповідно до Податкового кодексу України. Крім цього, зміни та доповнення до Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» (2003 р.)

вносилися 37 разів. Наведені аспекти підкреслюють необхідність розгляду питання адміністрування даного податку до бюджету.

Особливість сплати податку на доходи фізичних осіб в першу чергу пояснюються прийняттям Податкового кодексу України та конкретніше розділом 4 «Податок на доходи фізичних осіб» (ст. 162–179); розділом 19 «Прикінцеві положення»; розділом 20 «Перехідні положення» Підрозділом 1 та підрозділом 8; розділом 2 «Адміністрування податків,